

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Закона о средњем образовању и васпитању садржан је у члану 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, систем у области образовања.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Основни текст Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 24/96, 23/02, 25/02 - исправка, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 101/05 - др. закон и 72/09) донет је 1992. године и у току готово 20-годишње примене доживео је више измена и допуна.

Закон о основама система образовања и васпитања који је донет 2003. године, а затим и 2009. године донео је новине у уређивању образовања и васпитања и ставио ван снаге велики број решења из Закона о средњој школи.

Одредбе Закона о средњој школи чија се примена показала као успешна, задржане су и допуњене новим решењима која су проистекла из Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС" бр. 72/09 и 52/11, даље: Закон). Закон је прописао обавезу да се одређена материја уреди посебним законом, што је Нацртом закона о средњем образовању и васпитању (у даљем тексту: Нацрт закона) и учињено. На тај начин су уређени испити којима се завршава одређени ниво образовања, пријемни испит, образовање ученика са сметњама у развоју, употреба језика и друго.

Разрађене су норме које се односе на развојни план школе, као и школски програм, а које треба да подрже унапређивање квалитета наставе и учења, као и васпитну улогу школе и већу укљученост родитеља, ученичких парламената. Препозната је потреба да се појача превенција када је у питању насиље, алкохолизам, наркоманија, малолетничка деликвенција. Дата је значајна улога школском спорту и укључивању свих ученика у ове активности. На ово су упутиле: Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Национална стратегија за борбу против дрога у Републици Србији, Национална стратегија за младе и друге.

Извршено је и усклађивање са Законом о националним саветима националних мањина, Законом о заштити података о личности, Законом о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине, а поступано је у складу са препорукама Заштитника грађана (Комисија за верску наставу).

Дефинисано је каријерно вођење и саветовање ученика, у циљу оснаживања ученика да преузму активно, одговорно и ефикасно управљање својом каријером.

Текст Нацрта закона припремљен је заједничким радом са представницима свих заинтересованих страна у области образовања и васпитања (представницима школа, Националним просветним саветом, Саветом за стручно образовање и образовање одраслих, представницима Радне групе за израду Стратегије образовања, стручном службом Повереника, представницима синдиката и другим заинтересованим странама).

Нацрт закона припремљен је према редовном поступку за доношење закона.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

У глави I Нацрта закона (чл. 1. до 5.) уређују се: предмет закона, циљеви и општи исходи средњег образовања и васпитања, делатност средњег образовања и васпитања, средња школа и употреба језика.

Чланом 1. Нацрта закона уређен је предмет закона.

Чланом 2. Нацрта закона дефинисани су специфични циљеви средњег образовања и васпитања и то: развој кључних компетенција неопходних за даље образовање, активне улоге грађанина и живот у савременом друштву; развој стручних компетенција неопходних за успешно запошљавање; оспособљавање за самостално доношење одлука о избору занимања и даљег образовања, сопственог развоја и будућег живота; развој свести о важности здравља и безбедности; развој способности за решавање проблема, комуникацију и тимски рад; и развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, развој самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења.

Средње образовање и васпитање мора да обезбеди све услове да ученици и одрасли постигну опште исходе образовања и васпитања у складу са Законом.

Делатност средњег образовања и васпитања, као делатност од непосредног друштвеног интереса, остварује средња школа, која је ближе уређена Нацртом закона. Средња школа може да буде: гимназија, стручна, уметничка школа, мешовита школи (гимназија и стручна или уметничка школи), школа за образовање одраслих и школа за ученике са сметњама у развоју, а уређене су и уникатне школе и школе од посебног интереса за Републику Србију.

Чланом 5. Нацрта закона прописана је употреба језика, имајући у виду постојеће прописе (Закон, закон којим се уређује употреба језика и писама, Закон о националним саветима националних мањина, Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине), те се образовно-васпитног рада остварује на српском језику, а за припаднике националне мањине на матерњем језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Изузетно образовно-васпитни рад може да се остварује и двојезично или на српском језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Ако је број ученика мањи од 15, потребна је сагласност министра надлежног за послове образовања (у даљем тексту: министар) по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине. Када се образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине, за ученика се организује настава српског језика, а када се припадник националне мањине образује на српском језику има право да учи матерњи језик са елементима националне културе.

Нацртом закона је прописана могућност да се образовно-васпитни рад може изводити на страном језику, односно двојезично, уз сагласност Министарства, с тим да ће министар прописати ближе услове за остваривање програма образовно-васпитног рада на страном језику, односно двојезично.

Образовно-васпитни рад може да се изводи и на знаковном језику, Брајевом писму или уз помоћ асистивних технологија.

У глави II Нацрта закона (чл. 6. до 22.) уређују се: наставни планови и програми, развојни план школе, школски програм и модел школа.

Чланом 6. Нацрта закона прописано је да средња школа остварује школски програм, а да се школски програм доноси на основу наставног плана и програма у складу са Законом и овим законом. Нацртом закона су, у складу са Законом, дефинисани модули који представљају функционално повезана знања, вештине и способности (компетенција) неопходне за обављање одређеног задатка и организовани наставним планом и програмом, по разредима.

Када је у питању наставни план и програм верске наставе задржано је постојеће решење да наставни план и програм верске наставе споразумно доносе министар и министар надлежан за послове вера, на усаглашени предлог традиционалних цркава и верских заједница. У складу са Препоруком Заштитника грађана Нацртом закона је уређена Комисија за верску наставу коју чине по један представник традиционалних цркава и верских заједница, три представника Министарства и три представника министарства надлежног за послове вера на период од четири године, а коју образује Влада. Предлагање и начин именовања и престанка својства члана Комисије за верску наставу, начин рада и друга питања од значаја за рад Комисије уређује се пословником о раду Комисије који доноси Влада Републике Србије. Комисија за верску наставу обавља послове који се односе на: усаглашавање предлога програма верске наставе традиционалних цркава и верских заједница; уџбенике и друга наставна средства, у складу са законом којим се уређују питања везана за уџбенике и друга наставна средства; давање мишљења министру и министру вера о листама наставника верске наставе и на друга питања везана за праћење организовања и остваривања програма верске наставе.

Нацртом закона ближе и детаљније је уређено питање развојног плана школе, који представља стратешки план развоја школе. Развојни план школе садржи: приоритете у остваривању образовно-васпитног рада; план и носиоце активности; критеријуме и мерила за самовредновање планираних активности; мере унапређивања образовно-васпитног рада на основу анализе резултата ученика на матурском и завршном испиту; мере за унапређивање доступности и квалитета образовања и васпитања за ученике којима је потребна додатна подршка; мере превенције насиља и повећања сарадње међу ученицима, наставницима и ученицима и наставницима; мере превенције осипања ученика; друге мере усмерене на достизање циљева образовања и васпитања који превазилазе садржај појединих наставних предмета; план припреме за испите којима се завршава одређени ниво образовања (матурски, завршни испити и др.); план стручног усавршавања наставника, директора и стручних сарадника; план напредовања и стицања звања наставника и стручних сарадника; план укључивања родитеља у рад школе; план сарадње са другим школама, привредним друштвима и другим органима и организацијама од значаја за рад школе и друга питања од значаја за развој школе.

Члановима 10. до 21. Нацрта закона разрађен је школски програм. То је документ на основу кога се остварује целокупан образовно-васпитни рад у школи, а којим се ближе одређује начин којим школа поуздано образује и васпитава ученике у циљу стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на

тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, повезује се са социјалним партнерима и преузима свој део одговорности за развој друштвене средине.

Поред елемената који су прописани у складу са Законом, Нацрт закона дефинише и разне програме школе и то: програм културне и јавне делатности; слободних активности; каријерног вођења и саветовања; заштите животне средине; превенције насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке деликвенције; спортских активности; сарадње са локалном заједницом; сарадње са породицом; излета и екскурзије и друге програме од значаја за школу.

У циљу јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства школа је дужна да реализује слободне активности.

Каријерно вођење и саветовање ученика уређено је чланом 14. Нацрта закона. У складу са донетом Стратегијом каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, прописано је да школа помаже ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе. У том циљу прати развој ученика и информише их о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада. У том циљу, формира се тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су стручни сарадници и наставници. Тим у сарадњи са предметним наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља током школовања и по потреби сарађује са надлежним установама које се баве каријерним вођењем и саветовањем.

Значај заштите животне средине препознат је у члану 15. Нацрт закона, те да школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине заједничким истраживањем загађивања локалне животне средине и заједничким акцијама локалне средине и школе.

Школа треба да остварује и програме превенције насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке деликвенције. У складу са чланом 16. Нацрта закона, остварују се кроз разне видове сарадње, укључујући посебно сарадњу са родитељима и партнерима из локалне средине и заједничке акције школе, родитеља и партнера. У реализацију програма превенције и решавања конфликта међу ученицима, родитељима и запосленима у школи, могу да буду укључени вршњачки посредници, као и друга лица која су обучена за посредовање у решавању конфликта.

Нарочито истичући васпитну улогу школе, чланом 18. Нацрта закона уређен је програм сарадње са породицом. Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање и саветовање родитеља, укључивање родитеља у активности школе, консултовање родитеља у доношењу одлука око безбедносних, наставних, ваннаставних, организационих и финансијских питања, и то у циљу унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности образовно-васпитних утицаја. У циљу праћења

успешности програма, школа је дужна да на крају сваког полугодишта организује анкетирање родитеља у погледу њиховог задовољства програмом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште. Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.

Излети и екскурзије представљају део наставних планова и програма, односно део школских програма и годишњег плана рада школе. Чланом 19. Нацрта закона дефинисано је да приликом извођења излета и екскурзије нарочито се мора водити рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Појачана је улога ученичких организација у школе. У складу са чланом 20. Нацрта закона, школа може да има своје организације ученика, а може да се повезује и са организацијама ван школе (Црвени крст, организације горана, планинара, извиђача и слично). Закон је дефинисао ученички парламент, а овим законом је ближе уређен, као и могућност да ученички парламент, уз сагласност школског одбора, може основати ученички клуб. План рада ученичког клуба доноси сам ученички парламент, уз сагласност школског одбора и саставни је део школског програма. Начин рада ученичког клуба одређен је актом школе. Такође, ученички парламент може донети одлуку о волонтерском раду ученика, који се обавља се у складу са законом којим се регулише волонтерски рад. Програм волонтерског рада ученика доноси ученички парламент, уз сагласност школског одбора и саставни је део школског програма.

У циљу развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта. На основу члана 21. Нацрта закона, школским спортом обухваћени су сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења. Школа обавља припреме и такмичења у складу са школским програмом, а може и да сарађује са локалним спортским организацијама.

Чланом 22. Нацрта закона уређан је модел центар, а ког препознаје и Закон, као и Стратерије образовања које су у поступку доношења, с тим да ће министар прописати ближе услове на основу којих школа стиче статус модел центра, начин финансирања и друга питања од значаја за рад модел центра.

У глави III Нацрта закона (чл. 23. до 29.) уређују се остваривање образовања и васпитања.

Образовно-васпитни рад, у складу са чланом 23. Нацрта закона, обухвата наставне и ваннаставне активности школе којима се остварује школски програм и постижу прописани циљеви, исходи и стандарди постигнућа, у складу са Законом и овим законом. Чланом 24. Нацрта закона прописани су облици образовно-васпитног рада.

Задржана су решења да у гимназији ученик може да има до 31 час наставе недељно, у стручној и уметничкој школи до 33, осим у школи која остварује програме балетског образовања где ученик може да има до 41 час, а када ученик стиче образовање на језику националне мањине, односно двојезично или на српском језику, има два часа наставе недељно више. Ученик може да има до четири часа факултативне наставе недељно. У складу са чланом

25. Нацрта закона, час теоријске наставе и вежби траје 45 минута, а практичне наставе 60 минута. Настава може да буде организована у блоковима.

У школи за ученике са сметњама у развоју наставним планом и програмом може се прописати краће трајање часа.

У складу са Програмом рационализације који се спроводи у образовању, чланом 26. Нацрта закона утврђено је да се настава изводи у одељењу до 30 ученика, групи, односно појединачно, у складу са школским програмом. У једном одељењу могу да буду највише до два ученика са сметњама у развоју. Број ученика умањује се до три уколико је у одељењу један ученик са сметњама у развоју, односно до шест уколико су у одељењу два ученика са сметњама у развоју. У одељењу, односно васпитној групи ученика у школама за ученике са сметњама у развоју може бити од 6 до 12, а за практичну наставу до шест ученика.

Чланом 27. Нацрта закона уређено је да је саставни део остваривања наставног плана и програма практична настава и професионална пракса, коју школа може да остварује у сарадњи са привредним друштвом, установом, другом организацијом или другим правним лицем. За ученике са сметњама у развоју обезбеђује се адаптација радног места у односу на његове могућности и врсту инвалидитета у оквиру практичне наставе.

Као и до сада, дефинисани су други облици образовно-васпитног рада који се изводе у зависности од потреба ученика и могу бити: додатни, допунски, припремни рад и подршка за ученике у сметњама у развоју у складу са индивидуалним образовним планом.

Новину која се уводи чланом 28. Нацрта закона је да припремни рад школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита и за ванредног ученика. Припремни рад остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит. Школа је дужна да организује припрему за све ученике за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног броја часова из предмета из којег се полаже матурски испит.

У циљу развијања ваннаставних активности и подстицања предузетничког духа, чланом 29. Нацрта закона прописано је да школа може да оснује ученичку задругу, која нема својство правног лица, а коју чине ученици, наставници, родитељи и сарадници задруге и који се добровољно удружују.

У глави IV Нацрта закона (чл.23. до 29.) уређују се ученици и то: упис ученика и одраслих, својство, права и обавезе ученика.

Чланом 30. Нацрта закона уређује се упис у школу. Задржана су решења која су се у пракси показала добрим, а имајући у виду одредбе Закона. Услов за упис у школу је завршено основно образовање и васпитање које подразумева и положена завршни испит. У први разред школе која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања може да се упише лице које је завршило основно музичко, односно балетско образовање и васпитање, а лице које није завршило основно музичко, односно балетско образовање и васпитање, ако претходно положи испит на нивоу програма тог образовања. Лице које похађа основно образовање и васпитање, а није га завршило, а завршило је основно музичко или балетско образовање и васпитање може да се упише у школу која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ради похађања наставе из уметничких и стручних предмета. Након

завршеног средњег образовања и васпитања у школу може да се упише лице ради преквалификације, доквалификације, специјалистичког или мајсторског образовања.

Чланом 31. Нацрта закона прописан је упис ученика у школу за образовање ученика са сметњама у развоју и исту може да упише лице на основу мишљења интерресорне комисије уз сагласност родитеља, односно старатеља.

Процедура уписа дефинисана је члановима 32. до 35. Нацрта закона. Упис одраслих уређује у складу са Законом, овим законом и законом којим се уређује образовање одраслих.

Чланом 36. дефинисан је избор страног језика. Ученик у школи наставља са изучавањем страних језика које је учио у основном образовању и васпитању уколико су наставним планом и програмом предвиђена два страна језика или бира један од њих уколико је предвиђен један страни језик, осим ако је наставним планом и програмом предвиђено обавезно учење одређеног страног језика.

Уколико школа не може да организује наставу тих језика због недовољног броја пријављених ученика (мање од 15), у школи се организује настава страног језика за који постоје услови.

У складу са Законом дефинисан је редован и ванредни ученик. Чланом 38. Нацрта закона утврђено је да ученик стиче својство редовног, односно ванредног ученика уписом у школу сваке школске године, под условима утврђеним Законом и овим законом. Редован и ванредни ученик има право да се упише у одговарајући разред најкасније до 31. августа, а ново је да, ако је започет поступак по захтеву за заштиту права ученика, упис се врши по окончању поступка.

Чланом 39. Нацрта закона утврђено је да ученик има својство редовног ученика у једној школи, осим ако се упоредо школује у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања.

Као и до сада, редован ученик који се исписао из школе у току школске године може да се упише у другу школу у року од 7 дана од дана уручења исписнице, а ако се не упише у школу у прописаном року, има право да наредне школске године изврши поновни упис у исту школу и у исти разред, у складу са чланом 40. Нацрта закона.

Чланом 41. Нацрта закона прописано је да ученик може да пређе у другу школу, односно на други образовни профил ради завршавања започетог школовања, осим у школу, односно образовни профил за чији упис је прописана обавеза полагања пријемног испита. Ова норма се даље разрађује у делу којим се уређују допунски испити, а новина је да не постоји више ограничење у погледу дужине трајања образовања, тако да ученик може да прелази и у школу, односно образовни профил са краћим, односно дужим трајањем образовања.

Чл. 42. и 43. Нацрта закона уређено је да ученици током школовања могу да буду похваљени и награђени, а чланом 44. Нацрта закона да је редован ученик дужан да похађа наставу и извршава друге обавезе утврђене Законом, овим законом и општим актима школе, да ванрдни ученик одговара за учињену тежу повреду обавеза ученика или повреду забрана прописаних Законом, у складу са Законом, а да ученик који је смештен у дому у саставу школе одговара за повреду обавезе, односно забране прописане Законом и законом којим се уређује ученички и студентски стандард.

У глави V Нацрта закона (чл. 45. до 65.) уређује се оцењивање и испити и то: оцењивање ученика, разредни, порпавни и други испити током школовања, као и испити којима се завршава одређени ниво образовања.

Чланом 45. Нацрта закона утврђено је да се оцењивањем у школи обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма. Ученик коме је потребна додатна подршка у образовању оцењује се у односу на остваривање циљева и стандарда постигнућа у току савладавања индивидуалног образовног плана или у односу на прилагођене стандарде постигнућа.

Чланом 46. Нацрта закона утврђено је да се успех ученика оцењује из предмета и владања. Оцена је јавна и саопштава се ученику са образложењем. У току школске године оцењивање је описно и бројчано и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма, а на основу посебних стандарда постигнућа. Уређене су бројчане оцене успеха ученика у учењу и владању, као и описне оцене из владања током године. Сва питања од значаја за оцењивање уредиће се правилником, у складу са Законом и овим законом.

Као и до сада, уређено је ослобађање од наставе физичког васпитања, завршавање школовања у краћем року, општи успех ученика, напредовање ученика и успех ученика на испиту.

Чланом 48. Нацрта закона прописано је да ученик који постиже изузетне резултате у учењу има право да заврши школовање у року краћем од предвиђеног и да наставничко веће утврђује испуњењост услова за остваривање овог права.

Чланом 49. Нацрта закона прописано је да се општи успех утврђује за ученика који је завршио разред на основу аритметичке средине закључне оцене из владања и прелазних закључних оцена свих предмета тога разреда који се оцењују бројчано. Оцене из факултативних предмета не утичу на општи успех ученика.

Ученик је завршио разред када на крају школске године има прелазне оцене из свих обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано, а у складу са чланом 50. Нацрта закона. Редован ученик понавља разред када на крају другог полугодишта има три или више непрелазних оцена из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано, када не положи поправни испит у прописаним роковима, а у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ако добије непрелазну оцену из главног предмета на годишњем испиту. Редован ученик има право једанпут да понови разред у току школовања.

Чланом 51. Нацрта закона прописано је да се у школи полажу: разредни, поправни, допунски, завршни, матурски, испит за проверу стручне оспособљености. У школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања полаже се и годишњи испит. Годишњи испит из главног предмета полаже ученик школе која остварује програме музичког, односно балетског образовања и васпитања који је на крају школске године из главног предмета оцењен позитивном оценом.

Разредни испит, у складу са чланом 52. Нацрта закона полаже ученик који из оправданих разлога није присуствовао настави више од једне трећине предвиђеног броја часова, а оцењивањем се утврди да није остварио прописане циљеве, исходе и стандарде постигнућа у току савладавања школског програма, упућује се на разредни испит.

Чланом 53. Нацрта закона уређен је поправни испит и исти полаже ученик који на крају другог полугодишта или на разредном испиту има до две недовољне оцене из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано. Ученик полаже поправни испит у школи у којој стиче образовање и васпитање у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Детаљније је уређен допунски испит. Ученик коме је одобрен на прелазак у другу школу, односно други образовни профил у складу са овим законом (члан 41. Нацрта закона), полаже допунске испите из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом који је ученик започео да савлађује, у роковима утврђеним решењем, сагласно општем акту школе.

Лице које се уписује у школу ради преквалификације полаже испите из стручних предмета које одреди комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора, што представља новину у односу на досадашње решење из Закона о средњој школи.

Лице које се уписује у школу ради доквалификације, у складу са чланом 54. Нацрта закона, полаже допунске испите из предмета чији садржаји нису претежно исти, из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом и испите завршног разреда, о чему одлуку доноси комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора, а што је, исто, ново решење.

Законом је прописано да ће се посебним законом ближе уредити испити на основу којих се завршава одређени ниво образовања, а што је овим нацртом и урађено. Испити на основу којих се завршава одређени ниво, односно врста образовања су: општа матура, стручна и уметничка матура, завршни испит средњег стручног образовања, специјалистички и мајсторски испит. Испити се полажу у складу са Законом и овим законом.

Министар ће прописати организацију испита, услове под којима се спроводе, састав и процедуре рада комисија, термине испитних рокова, начин оцењивања на испитима и друга питања везана за полагање испита. Кршење процедура испита којим се угрожава једнакост ученика, одраслих, односно кандидата представља тежу повреду радне обавезе запослених. Изузетно, не сматра се кршењем процедуре ако се врши прилагођавање услова полагања испита за ученике са сметњама у развоју којим се обезбеђује једнакост ученика и одраслих током полагања испита.

У складу са чланом 57. Нацрта закона, општом матуrom проверава се усвојеност општих стандарда постигнућа након завршеног средњег општег образовања и васпитања у гимназији, а који се прописују програмом опште матуре. Општа матура полаже се у складу са прописани програмом опште матуре, који доноси министар на предлог Националног просветног савета. Општу матуру полажу ученици након завршеног четвртог разреда средњег општег образовања и васпитања у гимназији. Општу матуру, односно њен део може да полаже и ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања у складу са програмом опште матуре. Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким баријерама полаже општу матуру у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен полагања дела матурског испита из предмета за које су му током

образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом.

На основу положене опште матуре, у складу са чланом 59. Нацрта закона ученик може да се упише у високошколску установу, без полагања пријемног испита, осим испита за проверу посебних склоности и способности, на начин и по поступку прописаним законом којим се уређује високо образовање.

Чланом 60. Нацрта закона уређено је да се стручном и уметничком матуrom проверава стеченост компетенција и посебних стандарда постигнућа прописаних стандардом квалификације у оквиру одговарајућег занимања и за наставак образовања у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита, у складу са законом којим се уређује високо образовање. Стручна матура полаже се у складу са прописаним програмом стручне матуре који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих. Уметничка матура полаже се у складу са прописаним програмом уметничке матуре који доноси министар на предлог Националног просветног савета.

Стручну, односно уметничку матуру полаже ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи. Стручну, односно уметничку матуру може да полаже одрасли након савладаног програма трогодишњег средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи по програму прилагођеном за одрасле.

Прописан је и начин полагања стручне, односно уметничке матуре када су у питању ученици са сметњама у развоју. На основу положене стручне, односно уметничке матуре, ученик може да се упише у одговарајућу високошколску установу у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита у складу са законом којим се уређује високо образовање, у складу са чланом 62. Нацрта закона.

Завршни испит уређен је члановима 63. и 64. Нацрта закона. Завршним испитом средњег стручног образовања и васпитања проверава се стеченост компетенција дефинисаних стандардом квалификације за обављање послова одговарајућег занимања. Завршни испит средњег стручног образовања и васпитања прописује се програмом завршног испита, који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих. Овај испит полаже ученик након завршеног средњег стручног образовања и васпитања у трогодишњем трајању, а може да полаже и одрасли након савладаног програма средњег стручног образовања по програму за одрасле, у складу са овим законом.

Чланом 65. Нацрта закона прописано је да након савладаног програма специјалистичког, односно мајсторског образовања одрасли полаже специјалистички, односно мајсторски испит, а уређени су и испити других облика стручног образовања.

У глави VI Нацрта закона (чл. 67. до 84.) уређују се евиденције и јавне исправе. У току рада на Нацрту закона остварена је сарадња са стручном службом Повереника, како би се ове одредбе усагласиле са Законом о заштити података о личности.

У складу са чланом 67. Нацрта закона, школа води евиденцију о: ученику; успеху ученика; испитима; образовно-васпитном и васпитном раду и запосленом. Свака од ових евиденција ближе је уређена.

У складу са чланом 73. Нацрта закона, подаци у евиденцијама прикупљају се на основу документације издате од стране надлежних органа које достављају пунолетни ученици и родитељи и изјава пунолетних ученика и родитеља, а нарочито осетљиви подаци обрађују се уз пристанак пунолетног ученика и родитеља који се даје у писменом облику, у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, док се подаци о здравственом стању и примању социјалне помоћи могу се обрађивати и без пристанка пунолетног ученика и родитеља. Прикупљени подаци чине основ за вођење евиденција.

У школи се воде евиденције електронски, у оквиру јединственог информационог система просвете и на обрасцима, а уређена је и обрада података, као и рокови чувања података у евиденцијама.

Нацртом закона уређана је употреба печата, дупликат јавне исправе, као и поступак поништавања јавне исправе.

Поступак утврђивања стеченог образовања у судском поступку прописан је чланом 83. Нацрта закона.

У глави VII Нацрта закона (чл. 85. до 88.) уређују се признавање стране школске исправе, кроз уређивање поступка, условног уписа и доношење решења о признавању. Држављанин Републике Србије, страни држављанин или лице без држављанства, који је у иностранству завршио средње образовање или поједини разред средње школе, односно који је у Републици Србији завршио страну школу или поједине разреде школе, има право да захтева признавање стечених страних школских исправа, ако за то има правни интерес. Признавањем се страна школска исправа изједначава са одговарајућом јавном исправом стеченом у Републици Србији. Страну школску исправу признаје Министарство. У поступку признавања стране школске исправе примењују се одредбе закона којим се регулише општи управни поступак, уколико овим законом није друкчије уређено. Лице које је поднело захтев за признавање стране школске исправе може условно да се упише у наредни разред уколико поступак није окончан до истека рока за упис ученика у школу. Лице које захтева признавање стране школске исправе уз захтев доставља оригинал те исправе и превод овлашћеног преводиоца. Решење о признавању коначно је у управном поступку. Кратак садржај решења исписује се на оригиналу стране школске исправе и на примерку превода (клаузула о признавању).

У глави VIII Нацрта закона (чл. 89. и 90.) уређен је штрајк запослених. Имајући у виду одредбе Закона који ограничава обуставу рада у установама (члан 35. Закона), овим законом се дефинише минимум процеса рада, последице организовања штрајка супротно закону, као и обавезу штрајкачког одбора и запослених који учествују у штрајку да штрајк организују и воде на начин којим се не угрожава безбедност запослених и ученика, имовине и омогућава наставак рада по окончању штрајка.

У глави IX Нацрта закона (чл. 91.) уређене су казнене одредбе, односно утврђене су новчане казне за прекршаје које учини школа, односно директор. Ове одредбе допуњују одредбе садржане у Закону и законом којима су уређени прекршаји.

У глави X Нацрта закона (члан 92.) аутономној покрајини поверени су послови давање сагласности за реализацију наставе и остваривање

школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине; остваривање образовно-васпитног рада на страном језику или двојезично; поништавање јавне исправе; оглашавање поништавања јавне исправе; издавање потврде да је архивска грађа уништена или нестала и послови признавање стране школске исправе. Ове одредбе допуњују одредбе садржане у Закону и законом којима се уређује поверавања послова државне управе аутономној покрајини.

У глави XI Нацрта закона (чл. 93. до 101.) уређене су прелазне и завршне одредбе.

Прописи потребни за спровођење овог закона донеће се у року од две године од дана ступања на снагу овог закона, с тим да подзаконски акти донети до ступања на снагу овог закона примењују се ако нису у супротности са овим законом, до доношења прописа на основу овог закона.

Чланом 99. Нацрта закона дефинисана је заштитна одредба да наставник, васпитач и стручни сарадник који су по прописима који су важили до ступања на снагу овог закона испуњавали услове у погледу степена и врсте стручне спреме могу и даље да обављају образовно-васпитни рад у школи.

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 24/96, 23/02, 25/02 - исправка, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 101/05 - др. закон и 72/09) осим одредби чл. 23, 24. став 1, 26. и члан 27. ст. 1, 2, 3, 6. и 7. Закона до доношења нових наставних планова и програма у складу са Законом.

Чланом 23. Закона о средњој школи прописано је да је основа за доношење наставног плана и програма стручне и уметничке школе је образовни профил и да образовни профил обухвата опште и стручне садржаје засноване на достигнућима науке, технологије, културе и уметности неопходне за обављање послова одређеног степена сложености у оквиру подручја рада, односно за даље школовање. Чланом 24. став 1. Закона о средњој школи прописано је право министра да доноси наставне планове и програме. Ово решење је задржано имајући у виду постојеће наставне планове и програме и потребу функционисања система средњег образовања и васпитања до доношења нових наставних планова и програма у складу са Законом. Чланом 26. Закона о средњој школи прописано је да наставни план и програм садржи обавезне, изборне и факултативне облике образовно-васпитног рада и да се утврђују наставни предмети, седмични и годишњи број часова за сваки предмет и њихов распоред по разредима, имајући у виду наставне планове и програме које доноси министар.

ТРОШКОВИ ПРИМЕНЕ ЗАКОНА

Бесплатно средње образовање и васпитање уведено је Уставом Републике Србије, а ближе уређено Законом о основама система образовања и васпитања.

Примена закона захтева додатна средства из буџета Републике Србије у износу од 240.000.000 динара за финансирање бесплатног ванредног школовања 4000 ванредних ученика и то: ученика старијих од 17 година и

ученика из осетљивих друштвених група млађих од 17 година који се образују као ванредни ученици због изузетних способности и немогућности редовног похађања наставе, по одобрењу министра (члан 91. Закона о основама система образовања и васпитања).

За рад са овим ученицима биће ангажовани запослени до пуног времена или другим облицима ангажовања у складу са законом.

За преквалификацију, доквалификацију, специјалистичко и мајсторско образовање лица сама сnose трошкове школарине.

Рад модел центра сматра се друштвено корисним радом. За евентуалне активности које буду захтева финансијску подршку, средства ће бити обезбеђена из ванбуџетских извора.

Спровођење испита којима се завршава одређени ниво образовања остварује се постепено (програм завршних испита у стручној школи треба донети до краја школске 2012/2013. године, а програме опште, стручне и уметничке матуре, до краја школске 2013/2014. године). Одређена средства се налазе у ИПА фондовима.